

صلاحیت اضافی

صلاحیت در لغت به معنای صالح بودن، شایسته بودن و درخور بودن می‌باشد.

فهرست مندرجات

[۱ - صلاحیت](#)

[۲ - صلاحیت اضافی](#)

[۲.۱ - جرایم غیر قابل تفکیک](#)

[۲.۱.۱ - ا. وحدت مرتکب و تعدد جرم](#)

[۲.۱.۲ - ب. جرایم متعدد در صلاحیت ذاتی یک مرجع](#)

[۲.۱.۳ - ج. جرایم متعدد در صلاحیت ذاتی چند مرجع](#)

[۲.۱.۳.۱ - جرم واحد و مرتکبین متعدد](#)

[۲.۱.۳.۲ - وحدت داعی](#)

[۲.۲ - جرایم مرتبط](#)

[۳ - بانویس](#)

[۴ - منعی](#)

صلاحیت

صلاحیت در لغت به معنای صالح بودن، شایسته بودن و درخور بودن می‌باشد.

^[۱] فرهنگ عمید، عمید، حسن؛ تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۱، چاپ ۲۴، ص ۱۳۶۵

برای بهتر و دقیق‌تر انجام شدن یک دادرسی عادلانه بهتر است که به اتهامات متعدد یک متهم و یا به [اتهام](#) یکسان چند متهم یکجا رسیدگی شود؛ صلاحیت اضافی در واقع استثنایی است بر صلاحیت‌های محلی و ذاتی به جهت رسیدن به این [عدالت](#).

^[۲] آیین دادرسی کیفری، ن. ک. خالقی، علی؛ تهران، شهر دانش، جلد دوم، ۱۳۸۸، ص ۲۸۲.

صلاحیت اضافی

صلاحیت اضافی به دو صورت قابل تصور است:

← جرایم غیر قابل تفکیک

گاهی ارتباط بین اعمال ارتكابی و یا بین متهمان به نحوی است که نمی‌توان آنها را از هم جدا کرد و موضوع دادرسی‌های مختلف قرار داد. شدت پیوستگی [اعمال](#) ارتكابی، [وحدت تعقیب](#) و رسیدگی را ایجاب می‌کند؛ زیرا فقط در این شرایط می‌توان تأثیر هر یک از اعمال ارتكابی را با یکدیگر مورد سنجش و ارزیابی قرار داد.

^[۱] آیین دادرسی کیفری سه استاد، باقری، علی‌رضا؛ اراک، نوای دانش، ۱۳۸۴، ص ۱۸۹.

فروض این شق عبارتند از:

← ا. وحدت مرتکب و تعدد جرم

هرگاه یک نفر مرتکب چند جرم شود، محاکمه‌ی وی باید در یک دادگاه صورت بگیرد، اعم از اینکه این جرایم در یک حوزه قضایی واقع شده باشند یا چند جا. دلیل این امر رعایت

بهتر مقرر است مربوط به تعدد جرم، صرفه‌جویی در وقت و هزینه‌های دادرسی و جلوگیری از احتمال صدور احکام متناقض می‌باشد.
[۱۴] آیین دادرسی کیفری، ن. ک. خالقی، علی؛ تهران، شهر دانش، جلد دوم، ۱۳۸۸، ص ۲۸۴.

ماده ۱۸۳ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مقرر می‌دارد: «به اتهامات متعدد متهم باید توأمأ رسیدگی شود؛ لیکن اگر رسیدگی به تمام آنها موجب تعویق باشد دادگاه نسبت به اتهاماتی که مهیا برای صدور حکم است تصمیم می‌گیرد.»
در فرضی که متهم مرتکب چند جرم در یک حوزه قضایی و با صلاحیت ذاتی یک دادگاه شده باشد تکلیف مشخص است. مثل اینکه فردی مرتکب چند سرقت از یک محله شده باشد در چنین حالتی مرتکب در همان حوزه قضایی محاکمه می‌شود. اما در صورتی که جرایم ارتکابی در چند حوزه قضایی ارتکاب یافته یا در صلاحیت ذاتی چند نوع دادگاه مثل دادگاه نظامی، انقلاب و عمومی باشند تکلیف چیست؟

← ← ب. جرایم متعدد در صلاحیت ذاتی یک مرجع

ماده ۵۴ ق.آ.د.ع.ا.ک حکم این حالت را بیان کرده قسمت اول این ماده بیان می‌کند: «... اگر شخصی مرتکب چند جرم در جاهای مختلف بشود در دادگاهی رسیدگی خواهد شد که مهمترین جرم در حوزه آن واقع شده...» باید توجه داشت که ملاک اهمیت جرم، شدت مجازات مقرر در قانون برای آن جرم است. بنابراین منظور از مهمترین جرم، جرمی است که در مقایسه با سایر جرایم متناسب به متهم مجازات شدیدتری برای آن پیش بینی شده است.

[۱۵] آیین دادرسی کیفری، ن. ک. خالقی، علی؛ تهران، شهر دانش، جلد دوم، ۱۳۸۸، ص ۲۸۴.
مثلاً جرم قتل عمد که مجازات قصاص دارد سنگین‌تر از جرم سرقت است. هر چند تعیین جرم مهمتر بر اساس میزان مجازات آن همیشه آسان نیست.
قسمت دوم ماده ۵۴ ملاک دیگری را نیز برای اجرای صلاحیت اضافی به دست می‌دهد: «... چنانچه جرایم ارتکابی از حیث مجازات در یک درجه باشد دادگاهی که مرتکب در حوزه آن دستگیر شده رسیدگی می‌نماید...». با توجه به اطلاق که این قسمت از ماده دارد، عده‌ای قایل شده‌اند که ملاک دستگیری متهم است و تفاوتی نمی‌کند که وی در محل دستگیری جرمی هم مرتکب شده باشد یا خیر.

[۱۶] آیین دادرسی کیفری، ن. ک. خالقی، علی؛ تهران، شهر دانش، جلد دوم، ۱۳۸۸، ص ۲۸۶.
اما عده‌ای دیگر محاکمه متهم در غیر از محل ارتکاب جرم را به لحاظ موضوعی خارج از ماده می‌دانند.
[۱۷] فرآیند دادرسی در حقوق کیفری کنونی، جوان‌مرد، بهروز، تهران، بهنایی، ۱۳۸۸، ص ۲۳۳.
رویه قضایی نیز مؤید نظر دوم است و عملاً دادگاه محل دستگیری متهم، پرونده را جهت رسیدگی به دادگاه محل وقوعی می‌فرستد که به حوزه قضایی‌اش نزدیکتر است.
[۱۸] فرآیند دادرسی در حقوق کیفری کنونی، جوان‌مرد، بهروز، تهران، بهنایی، ۱۳۸۸، ص ۲۳۴.

و در پایان قسمت آخر ماده ۵۴ بیان می‌کند: «... در صورتی که جرایم متهم درحوزه‌های قضایی مختلف واقع شده باشد و متهم دستگیر نشده، دادگاهی که ابتدائاً شروع به تعقیب موضوع نموده، صلاحیت رسیدگی به کلیه جرایم منکوح را دارد.»

← ← ج. جرایم متعدد در صلاحیت ذاتی چند مرجع

مثال این فرض فردی نظامی است که مرتکب چند جرم مثل سرقت، قاچاق مواد مخدر و فرار از خدمت شده باشد. در چنین حالتی تکلیف چیست و کدام دادگاه صالح به رسیدگی به اتهامات این فرد می‌باشد؟
در این حالت اگر مجازات جرایم ارتکابی متفاوت باشد ترتیب رسیدگی به حکم ماده ۵۵ ق.آ.د.ع.ا.ک با توجه به اهمیت اتهام تعیین می‌شود؛ اما اگر مجازات جرایم یکسان باشد متهم حسب مورد به ترتیب در دادگاه‌های انقلاب، نظامی و عمومی محاکمه می‌شود. که این مورد فقط در مورد مجازات اعدام امکان دارد والا یافتن سه جرم در صلاحیت سه مرجع متفاوت با مجازات یکسان تقریباً محال است.
[۱۹] فرآیند دادرسی در حقوق کیفری کنونی، جوان‌مرد، بهروز، تهران، بهنایی، ۱۳۸۸، ص ۲۳۵.

← ← جرم واحد و مرتکبین متعدد

از نظر ماهوی حالتی که جرم واحد باشد و مرتکبین متعدد، مصداق مشارکت یا معاونت در جرم می‌باشد که احکام آن در ماده ۴۲ و ۴۳ ق.م.ا. بیان شده است.
[۲۰] کلیات آیین دادرسی کیفری کنونی، گلدوست جویباری، رجب، تهران، بهنایی، ۱۳۸۸، ص ۱۳۸.

ماده ۵۶ ق.آ.د.ع.ا.ک در این باره بیان می‌کند: «... شرکاء و معاونین جرم در دادگاهی محاکمه می‌شوند که صلاحیت رسیدگی به اتهام مجرم اصلی را دارد.»
به حکم عام این ماده تفاوتی ندارد که جرم ارتکابی تمام افراد در صلاحیت ذاتی یک مرجع باشد یا خیر. مثلاً معاونین غیر نظامی یک فرد نظامی هم در همان دادگاه نظامی محاکمه می‌شوند. همانطور که اگر فرد نظامی با چند نفر عادی در جرم عمومی شریک باشد در دادگاه عمومی محاکمه می‌شود.

[۲۱] کلیات آیین دادرسی کیفری کنونی، گلدوست جویباری، رجب، تهران، بهنایی، ۱۳۸۸، ص ۱۳۹.

و

[۲۲] آیین دادرسی کیفری، ن. ک. خالقی، علی؛ تهران، شهر دانش، جلد دوم، ۱۳۸۸، ص ۲۹۱. برای دیدن نظر مخالف.
اما اگر چند نفر طفل در میان مرتکبین وجود داشته باشند از آنجا که ماده ۲۱۹ به بعد ق.آ.د.ع.ا.ک جرایم اطفال را جدا کرده است لذا به جرایم آنها باید در دادگاه عمومی ویژه اطفال رسیدگی شود.

[۲۳] کلیات آیین دادرسی کیفری کنونی، گلدوست جویباری، رجب، تهران، بهنایی، ۱۳۸۸، ص ۱۳۸.

ماده ۲۲۸ بیان می‌کند: «در صورتی که یک یا چند طفل با مشارکت یا معاونت اشخاص دیگر مرتکب جرم شده باشند به جرایم اطفال در دادگاه رسیدگی کننده به جرایم اطفال رسیدگی خواهد شد.»

← ← وحدت داعی

این حالت در قانون ایران پیش‌بینی نشده است. اما دیوان عالی کشور فرانسه وجود وحدت داعی و انگیزه بین مرتکبان، اعمال ارتکابی را در زمره غیر قابل تفکیک بودن محاکمه قرار می‌دهد و رسیدگی به اتهام چنین افرادی را صلاحیت یک دادگاه می‌داند.

← جرایم مرتبط

دو یا چند جرم وقتی با هم مرتبطند که بعضی از آنها مقدم بر بعضی دیگر بوده و یا به مناسبت بعضی دیگر ارتکاب شده و یا تحقق بعضی منوط به تحقق بعضی دیگر باشد، مانند کشتن گواه به قصد از بین بردن دلیل قتل عمدی. به اعتقاد برخی این نوع جرایم نیز باید در یک دادگاه مورد محاکمه و دادرسی قرار گیرد تا بتوان میزان تأثیر هر یک در دیگری را مورد سنجش و ارزیابی قرار داد.

۱۲۵ آیین دادرسی کیفری سه استاد، باقری، علیرضا؛ اراک، نوای دانش، ۱۳۸۴، ص ۱۹۰.

پانویس

۱. ↑ فرهنگ عمید، عمید، حسن؛ تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۱، چاپ ۲۴، ص ۱۳۶۵
۲. ↑ آیین دادرسی کیفری، ن. ک. خالقی، علی؛ تهران، شهر دانش، چاپ دوم، ۱۳۸۸، ص ۲۸۲.
۳. ↑ آیین دادرسی کیفری سه استاد، باقری، علیرضا؛ اراک، نوای دانش، ۱۳۸۴، ص ۱۸۹.
۴. ↑ آیین دادرسی کیفری، ن. ک. خالقی، علی؛ تهران، شهر دانش، چاپ دوم، ۱۳۸۸، ص ۲۸۴.
۵. ↑ آیین دادرسی کیفری، ن. ک. خالقی، علی؛ تهران، شهر دانش، چاپ دوم، ۱۳۸۸، ص ۲۸۴.
۶. ↑ آیین دادرسی کیفری، ن. ک. خالقی، علی؛ تهران، شهر دانش، چاپ دوم، ۱۳۸۸، ص ۲۸۶.
۷. ↑ فرآیند دادرسی در حقوق کیفری کنونی، جوان‌مرد، بهروز، تهران، بهنامی، ۱۳۸۸، ص ۲۳۳.
۸. ↑ فرآیند دادرسی در حقوق کیفری کنونی، جوان‌مرد، بهروز، تهران، بهنامی، ۱۳۸۸، ص ۲۳۴.
۹. ↑ فرآیند دادرسی در حقوق کیفری کنونی، جوان‌مرد، بهروز، تهران، بهنامی، ۱۳۸۸، ص ۲۳۵.
۱۰. ↑ کلیات آیین دادرسی کیفری کنونی، گلدوست جویباری، رجب، تهران، بهنامی، ۱۳۸۸، ص ۱۳۸.
۱۱. ↑ کلیات آیین دادرسی کیفری کنونی، گلدوست جویباری، رجب، تهران، بهنامی، ۱۳۸۸، ص ۱۳۹.
۱۲. ↑ آیین دادرسی کیفری، ن. ک. خالقی، علی؛ تهران، شهر دانش، چاپ دوم، ۱۳۸۸، ص ۲۹۱. برای دیدن نظر مخالف.
۱۳. ↑ کلیات آیین دادرسی کیفری کنونی، گلدوست جویباری، رجب، تهران، بهنامی، ۱۳۸۸، ص ۱۳۸.
۱۴. ↑ آیین دادرسی کیفری سه استاد، باقری، علیرضا؛ اراک، نوای دانش، ۱۳۸۴، ص ۱۹۰.
۱۵. ↑ آیین دادرسی کیفری سه استاد، باقری، علیرضا؛ اراک، نوای دانش، ۱۳۸۴، ص ۱۹۰.

منبع

پژوهشکده باقرالعلوم.

رده‌های این صفحه: [اصطلاحات حقوقی](#) | [حقوق](#)